

מים חיים

המים הם מקור החיים לאדם, לבעלי החיים, לצמחים ולטבע כולו. כמות המים מוגבלת ולכן על האדם לנהוג באחריות, לחסוך במים ולהשתמש גם בשיטות אגירה, טיהור והתפלה כדי שכולם יקבלו מספיק מים למחייתם במשך כל ימות השנה

המשפחה. בתקופות שונות, דאג השלטון למערכות מים ציבוריות שהיפנו את המים ממקור הנביעה אל היישוב. דוגמה טובה לכך ניתן לראות כיום בְּאַמּוֹת המים העתיקות שהובילו בעבר מים לעיר קיסריה. בראשית ההתיישבות בארץ ישראל, נבנתה לכל יישוב מערכת מים עצמאית. לכן "מגדל המים" היה לאחד מסמליה של ההתיישבות הצינונית החדשה (מגדל המים היה מיועד להבטחת לחץ מים קבוע בצנרת). ב־1964 נחנך מוביל המים הארצי, המזרים מים מאזור הכנרת ועמק החולה למרכז הארץ ולדרומה ומהווה ציר למערכת המים הארצית. בצורה זאת ניתן להעביר מים ממקום שיש בו עודף מים למקום שסובל ממחסור במים.

תגבור מקורות המים

צְרָכֵי המים בישראל כמו בעולם כולו, נחלקים לארבעה: הַמְגֹזֵר החקלאי, המגזר הציבורי, המגזר הביתי (בתים הפרטיים), והמגזר הַתְעִשְׂיָתִי. היקף השימוש במים, בישראל ובעולם, עלה במשך השנים וממשיך לעלות גם בימינו. הסיבות לכך הן העלייה ברמת החיים הכוללת שימוש יומיומי בכמות רבה של מים לשתייה, מקלחת, כביסה, גינון ועוד; וכן עלייה נמשכת במספר האנשים בעולם. כל אחד מאיתנו משתמש כיום בישראל במים, בכמות

האוקיינוסים, הימות, המעינות, הנחלים, האגמים והמְאָגְרִים הטבעיים – מקבלים את מימיהם מהגשם.

הגשם בארצנו יורד בעיקר בחודשים נובמבר עד מרץ, אך האדם צורך מים כל השנה, ואף ביתר שאת בחודשי הקיץ. כלומר, אין התאמה בין מועד אספקת המים לבין מועד צריכתם. לפיכך נאלץ האדם לאסוף מים בתקופת הגשמים, לאגור אותם בבריכות ובבורות ולנצלם בתקופה היבשה.

במרבית התקופות ההיסטוריות היה בכל בית בור לאגירת מי גשם שסיפק את צורכי המים של בני

אמת המים הקדומה בקיסריה

מים לאחר שימוש, בתהליך הנקרא טיהור. דרך שנייה היא להפוך מים מלוחים (מי ים או מים ממקור אחר) למים מתוקים, בתהליך הנקרא התפלה. שתי הדרכים נעשות במפעלים מיוחדים. דרך נוספת היא לִבֵּא מים מארצות עשירות במים כמו טורקיה, לדוגמה.

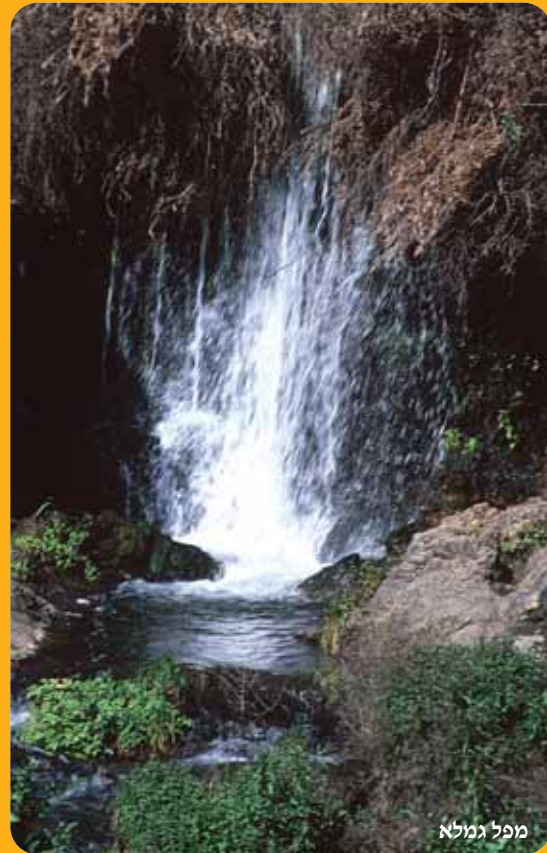
לתת לטבע חיים

כדי להוביל את המים אלינו הביתה, אל המפעלים ואל שטחי החקלאות, נשאבים המים מהנחלים ומהמעיינות ומועברים ליעדם בצינורות ארוכים. שאיבת המים מהטבע משאירה מעט מאוד מים או כלל לא לצמחים ולבעלי החיים. כתוצאה מכך, מתייבשים הנחלים והמעיינות. יש נחלים שמחזירים אליהם מים לאחר ששימשו לייצור בתעשייה, אך מים אלו אינם נקיים ולעיתים אף רעילים, ופוגעים בחי ובצומח בנחל. כפועל יוצא, הצטמצמו במהלך השנים שטחי המים הטבעיים, וצמחים רבים, בעיקר צמחי מים, ובעלי חיים כגון דגים נכחדו, כלומר נעלמו מהעולם, או נמצאים בסכנת הכחדה.

במורד הנחל

בעבר לא היתה בישראל מודעות לצורך שבהשאת מים לטבע. עקב הסכנה הגדולה לקיומם של הנחלים ומקורות המים, נעשה לא מכבר תיקון ב"חוק המים", המחייב אותנו לשמור על המים בנחלים. כיצד ניתן אם כן, גם לשמור על המים בנחלים וגם לנצל את מי הנחלים לשימושינו? הפתרון הוא, שימוש כפול במים: ראשית יש להניח להם לנבוע מהמעיינות ולזרום בנחלים, ורק אחר כך - לאחר שמילאו את תפקידם הטבעי - לאסוף אותם בצינורות במורד הנחל. ❁

בין התאריכים 16-9 באפריל יקיימו רשות הטבע והגנים, נציבות המים, המשרד לאיכות הסביבה ומשרד החינוך, שבוע אהבה לטבע, למים ולסביבה, במהלכו ייערכו סיורים, הפעלות וסדנאות בכל רחבי הארץ. לפרטים: *3639 בטבע.

מפיל גמלא

כל אחד מאיתנו משתמש במים, בכמות גדולה פי מאה מאדם שחי פה לפני 2,000 שנה. בנוסף לכך אנו מייצרים בימינו יותר תוצרת חקלאית מבעבר ויש יותר מפעלים ובתי חרושת. כל אלה צורכים כמויות מים גדולות.

גדולה פי מאה מאדם שחי פה לפני 2,000 שנה. בנוסף לכך אנו מגדלים כיום יותר תוצרת חקלאית מבעבר ויש יותר מפעלים ובתי חרושת. כל אלה צורכים כמויות מים גדולות.

אך מה ניתן לעשות אם ברצוננו להגדיל את כמות המים הטבעית העומדת לרשותנו? הפתרון הוא להשתמש שוב במים שכבר השתמשו בהם. דרך אחת היא לנקות

ה-2 בפברואר,
בכל שנה, נקבע
כיום הבינלאומי
למקווי מים.

חידון טריוויה נושא פרסים

1. איזה נחל הוא יובלו העיקרי של נהר הירדן?
א. שניר, ב. דן
2. איזה נחל עובר בגן לאומי חורשת טל?
א. עמוד, ב. דן
3. כמה מפלים זורמים בנחל עיון?
א. 2, ב. 4
4. כיצד מכונה המפל העיקרי של נחל עיון?
א. תנור, ב. מקרר
5. בתל מגידו נמצא
א. מפעל מים עתיק
ב. מפעל החשמל הראשון בארץ
6. לוחמי גדעון בתנ"ך שתו את מי מעיין
א. חרוד, ב. עין תינה
7. עין חמד נקראת גם
א. אקווה בלה, ב. ארסוף
8. פירוש השם אקווה בלה הוא
א. מים יפים, ב. אקוודור הקטנה
9. הנחל שעובר בגן לאומי עין חמד הוא נחל
א. כסלון, ב. שורק
10. בשמורת טבע עין גדי זורמים הנחלים:
א. דוד וערוגות, ב. עמוד ועיון

יש לשלוח את התשובות עד לתאריך 20.4.05
לכתובת: רשות הטבע והגנים,
מגזין "בשביל הארץ" (מדור ניצנים),
רח' עם ועולמו 3, גבעת שאול, ירושלים 95463

התשובות מגיליון קודם: 1 א, 2 א, 3 ב, 4 א, 5 א, 6 א, 7 א, 8 ב, 9 א, 10 א
שמות הזוכים בערכת יצירת פסיפס הם: שרייבר דביר מפתח תקווה וארנון עמי מעצמון. הפרסים יישלחו לבתי הזוכים.

אמנת רמסר

ב-1971 התכנסה ועידה בינלאומית, בעיר רמסר שבאירן, לדיון בנושא מקווי המים. אמנת רמסר מביאה לידי ביטוי את המודעות הבינלאומית לחשיבותם של מקווי מים על פני כדור הארץ, ואת הצורך בשימורם. מקווי המים מהווים בית גידול למגוון גדול של בעלי חיים ובכלל זה ציפורים, יונקים, זוחלים ודגים וכן צמחי מים וגידולים כגון אורז. כוונת האמנה ליצור מערכת לשיתוף פעולה בינלאומי לשימור מקווי מים. 138 מדינות חתומות על האמנה, ביניהן ישראל. במסגרת האמנה מוגדרים 1,328 מקווי מים מוגנים, הנחשבים לשמורות בעלות חשיבות עולמית. שניים מהם נמצאים בישראל: שְמוֹנֶת טַבַּע החוֹלָה – הנמצאת בעמק החולה וגודלה כ-3,000 דונם, ושְמוֹנֶת טַבַּע עֵין אֶפֶק – הנמצאת בעמק זבולון בצפון (בסמוך לקריית ביאליק), וגודלה כ-660 דונם.

הידעת?